

't Äörke is een kwartaaluitgave onder verantwoordelijkheid van: Stichting Heemkunde Heer.

Redactieadres:
Hoogveerlinxstraat 113,
6211 AP Maastricht.

Redactie 't Äörke:
G. Eggen (telefoon 043 - 356 07 21 fax 043 - 356 07 22)
P. Wetzels (telefoon 043 - 321 92 37)
Vacature

Abonnementen:
€ 9,50 per jaar bij vooruitbetaling te voldoen.
Losse nummers € 2,70 (voor zover beschikbaar)
N.B. Bij verzending per post wordt de prijs verhoogd met portokosten,
afhankelijk van bestemming.

ISSN 1388-8471

Tekening voorpagina: Bèr Heuts .
Naamgever van 't Äörke: Sjèr Wijts.

Stichting Heemkunde Heer
Inschrijvingsnummer Kamer van Koophandel: 14.058.332
Postbank 807 33 90
Bank: 89.66.34.248

Het bestuur van de Stichting:
W. Eggen, voorzitter (telefoon 043 - 361 24 05)
P. Wetzels, secretaris (telefoon 043 - 321 92 37)
G. Kickken, penningmeester (telefoon 043 - 362 34 89)

't Äörke 16 - juli 2002

Inhoud:

Pag. Onderwerp:

- 1 Inhoudsopgave.
- 2 Van de redactie.
- 3 Oudedagsvoorziening ruim twee eeuwen geleden.
- 6 Lambert Peters en de Franse dienstplicht.
- 8 Historische kaarten.
- 11 Sur le Wasch.
- 12 Tour de France - Tour de Pantalon
- 15 Servaas Kerckhoffs.
Een Heerdenaar vond de dood in Afrika.
- 25 Zusters van de Voorzienigheid 100 jaar in Heer.
- 30 Het Rijke Roomsche Leven in Heer.
- 31 't Goedje.
- 34 Heer 50 jaar geleden
- 36 De puntjes op de i.

Van de redactie.

Geachte lezers van 't Aörke,

In het voor u liggende nummer 16 besteden we veel aandacht aan het leven (en overlijden op jonge leeftijd) van een Heerder zoon:

Pater Vuis Kerckhoffs uit de Dorpstraat.

Ook vestigen wij de aandacht op het feit dat de Zusters van Opveld zich 100 jaar geleden in Heer vestigden.

Sjèr Wijts gaat - op zijn specifieke manier - (met foto's) terug naar het amusement in Heer van kort na de Tweede Wereldoorlog.

Verder aandacht voor het "monnikenwerk" van onze voorzitter Wiel Eggen: de samenstelling van een tweetal historische kaarten, gebaseerd op de eerste kadastrale kaart van Heer uit 1840.

Èn een prominente plaats voor het eerste artikel van de hand van mevrouw M.J. Thyssen, onder de titel "Oudedagsvoorziening ruim twee eeuwen geleden". Mevrouw Thyssen (niet in Heer geboren, maar er wonend én met voorouders in Heer) heeft ons toegezegd ook in de toekomst bijdragen te willen leveren aan 't Aörke. Met haar specifieke kennis over Latijnse en oud-Franse akten een welkome aanvulling.

De redactie van 't Aörke heeft geconstateerd, dat het plaatsen van foto's door de lezers bijzonder op prijs wordt gesteld. Daarom hebben wij ook in dit nummer weer meerdere foto's geplaatst. Foto's beschikbaar gesteld door lezers. Ook de bij u in de la liggende foto's - voor u misschien oud en onbetekenend (U hebt ze al zo vaak gezien) - betekent voor anderen veel leesplezier. Daarom nógmaals een beroep op u om oude foto's beschikbaar te stellen. Uw foto's worden met moderne computertechniek "gescand". U krijgt ze na het scannen gegarandeerd onbeschadigd terug; desgewenst "klaar terwijl u wacht".

Wij wensen u met nummer 16 weer veel leesplezier toe.

Redactie.

Oudedagsvoorziening ruim twee eeuwen geleden...

(M.J. Thyssen)

In vroeger tijden waren ouderen volkomen afhankelijk van hun kinderen. Zij, die enige onroerende goederen hadden waren beter af omdat ze zich met hun bezittingen een oudedagsvoorziening konden kopen.

Een voorbeeld hiervan zien we in het navolgend verhaal.

Thomas Sporck(en) werd gedoopt te Heer op 13 maart 1709.

Op 20 november 1740 trouwde hij te Heer met Joanna Paulissen, gedoopt te Heer op 16 januari 1709 als dochter van Joannes Paulissen en Cornelia Jessers.

Het echtpaar kreeg twee kinderen, die op jonge leeftijd overleden:

- Maria Catharina (gedoopt te Heer op 7-9-1741 en aldaar begraven op 9-10-1741, 6 jaar oud)

- Martinus (gedoopt te Heer op 26-11-1744 en aldaar begraven op 13-12-1749, 5 jaar oud)

Thomas overleed op 54-jarige leeftijd en werd in Heer begraven op 4 september 1763.

Zijn vrouw bleef dus alleen achter en liet – nog geen jaar na het overlijden van haar man – op 6 mei 1764 door notaris Ruyters te Maastricht een akte opmaken, waarin zij al haar bezittingen schenkt aan haar nicht **Cornelia Sporck(x)**.

Deze Cornelia Sporck werd gedoopt te Heer op 29 augustus 1737 als kind van **Mathias Sporck** en **Joanna Brouns**.

De weduwe Sporck-Paulissen bezat de volgende goederen (ontleend aan de schenkingsakte):

- een "woonhuysje met hofje en verder toebehoor" gelegen aan de Heerestraat,

(belast met "iedts meer als een derde part in vier vaeten Rogge en vier capuijnen, en in een cop stecksæet, jaarlijks en Erffelijck")

- een "moeshoff" van een grote roede, ook gelegen aan de Heerestraat,

- "ackerlant" met een oppervlakte van twee grote roeden gelegen "op den Steenwegh" ("los en vrij" = onbelast) en
- "alle Haare mobilaire goederen en effecten, geene uytgenomen".
Bij de genoemde straten hoort een kleine toelichting. De Heerestraat is de huidige Veldstraat in Heer.
Kadastrale gegevens bestonden toen nog niet. In akten uit die tijd worden percelen omschreven als "reygend" (=grenzend) aan, gevolgd door de namen van die grondeigenaren. Om de juiste richting van die aangrenzende percelen aan te duiden werden altijd omschrijvingen gebruikt als "ten sonnenopganck" en "ten sonnenonderganck".
De in de akte genoemde "Op den Steenwegh" is zeker niet de huidige Akersteenweg, deze werd immers pas omstreeks 1826 aangelegd. In de akte wordt "Op de Steenwegh" even later omschreven "reygent ter sonnen middagh de Steenwegh naar Meerssen".
Voor de juiste plaatsbepaling komen slechts twee wegen hiervoor in aanmerking:
- de huidige Oude Molenweg (in vroeger tijden genoemd Grote Molenweg) die liep van Meerssen over Rothem, Amby, Heer, Gronsveld enz. naar Vise en Luik), of
- de huidige Dorpstraat (vroeger genoemd Groote Straat) die immers ook van Heer via Amby en Rothem naar Meerssen voert.

Terug naar ons verhaal:

De weduwe Sporck-Paulissen schonk al haar bezittingen niet zo maar aan de nicht van haar man, maar onder "expresse conditien, lasten en bedingen".

In ruil voor deze schenking diende Cornelia Sporck:

- "de voorschrevene jaarlijxe lasten teijdelijck te voldoen en te betalen" en aan haar tante:
- "haar leeven gedurende te geeven kost, dranck, logijs en al hetgene tot een complete alimentatie vereijst wordt" en
- "in sieckte sorgen voor de noodighe oppassingh en medicamenten, naar de ziele soo wel als naar 't lichaem" en
- "coomende aflijvigh te worden haar ter Christelijcke begraeffenis te bestellen en booven dien twintigh Requiems missen laten geschieden,

te weten thien voor de ziele van haar overleden man en thien voor haar eigen ziele".

De tante belooft van haar kant, "haare nighte te sullen, so lange sij leeft en soo verre in haare maght sal weesen, helpen slaeven en werken".

Met deze notariële akte had de weduwe Joanna Sporck-Paulissen haar oudedagsvoorziening veilig gesteld.

Negen jaar na het opmaken van de akte overleed zij.

Zij werd te Heer begraven op 19 juni 1773.

De erfgename Cornelia Sporck was op 26 mei 1765 in Heer getrouwd met Leonardis Hoeberichs, gedoopt op 7 december 1730 in de St. Martinuskerk in Wijck-Maastricht, als zoon van Felix Houbrix en A. C. Meinhardt (of Minnaert).

De familie Hoeberichs-Sporck had, in ruil voor de verzorging enz. van de tante, dan wel diverse bezittingen verkregen, maar op het moment van overlijden van die tante konden zij kennelijk toch niet geheel voldoen aan hun verplichtingen.

Op 17 juni 1773, twee dagen vóór de begrafenis van de tante, leent Leonardis Hoeberichs 50 gulden van ene Aegidius Labeye. Hiervan wordt op die datum een notariële akte opgemaakt waarbij hij tot zekerheid stelt de goederen die door het overlijden van de tante van zijn vrouwe hun onherroepelijke bezit was geworden.

N.B. Bij het samenstellen van de inwonerslijst in 1796 wonen Leonard Houbichs en zijn vrouw Cornelia Sporck aan de Groote Straat in Heer. Zij zijn genoteerd onder volgnr. 38 en reeds gemeld in 't Äörke no. 4, pagina 14.

Lambert Peters en de Franse dienstplicht.

(Ger Eggen)

Zoals al eerder geschreven, werden wij per 1 oktober 1795 ingelijfd bij de Franse Republiek en gold hier de Franse wetgeving. Een van de vele veranderingen was de invoering van de dienstplicht en de daarbij behorende inloting (Conscription).

Dienstplicht - het dienen voor volk en vaderland - was iets geheel nieuws voor die tijd. Vóór die tijd bestonden legers uitsluitend uit beroepskrachten.

De dienstplicht was erg gehaat bij de lokale bevolking om meerdere redenen. Inlijving betekende niet alleen het verlies voor langere tijd van een gezonde, jonge boerenzoon; het hield zeker ook bepaalde risico's in. Frankrijk was immers nog steeds op meerdere fronten in oorlog, niet alleen in Europa maar ook in het Midden Oosten (o.a. Egypte) en in Noord Amerika en het Caribisch gebied.

Waar de gehate dienstplicht toe kan leiden kunnen we opmaken uit het verhaal op de volgende pagina.

"Allons enfants de la patrie,
le jour de gloire est arrivé..." *

Een boerenzoon uit Heer kreeg op 1 oktober 1795 ongevraagd een "vaderland" en moest het toenmalige strijdlied (het latere Franse volkslied) *La Marseillaise* meezingen...

*) (vrije vertaling:) "Kom op kinderen van het vaderland, de dag der overwinning is aangebroken"

Lambert Peters was een zoon van Servatius Peters en Anna Margaretha Lintjens. Hij werd in Heer gedoopt op 30 augustus 1788. Bij het opmaken van de eerste inwonerslijst (begin 1796) komt hij voor onder nr. 71 van die lijst:

71 Servatius Peters 45 Keuter
anna Lintjens 42 zyn vrouw
Catharina Peters 13 kroon
Lambertus Peters 2 zoon
maria Peters 2 dogter

Keuters,
wonend
aan de
Kruysstraat.
Lambertus
is dan 7 jaar
oud...
◀◀

Hij behoorde tot de lichtung 1808. De loting viel kennelijk ongunstig uit voor onze arme Lambert. Hij moest in dienst in het verre Frankrijk. Op 16 juni 1807 werd hij ingelijfd bij het 1e Regiment (voetvolk) van het keizerlijke artilleriekorps, behorend tot de 5e Divisie, met hoofdkwartier in Straatsburg. Hij was feitelijk gelegerd in Bayonne. Na anderhalf jaar, op 1 januari 1809 om precies te zijn, deserteerde hij. Waar hij tussen 1 januari en 28 juli 1809 verbleef is niet meer te achterhalen. Op de laatstgenoemde datum meldde hij zich weer vrijwillig aan voor militaire dienst, na een verblijf in een ziekenhuis. Op 28 augustus 1809 werd hij door een Bijzondere Oorlogsrechtbank vrijgesproken. Na korte tijd werd hij opnieuw opgenomen in een ziekenhuis, ditmaal in een militair hospitaal in Straatsburg. Daar overleed hij op 28 oktober 1809. Als doodsoorzaak werd eenvoudigweg opgegeven: "fièvre" (koorts).

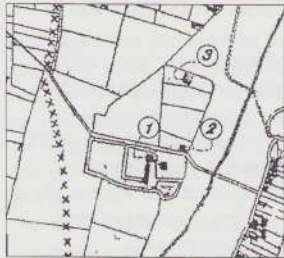
Op 23 november 1809 werd hiervan proces verbaal opgemaakt en volgens artikel 98 van de *Code Napoleon* toegezonden aan de gemeente waar de overledene ingeschreven was. De toenmalige burgemeester van de gemeente Heer & Keer, Pierre Bachelier schreef het proces-verbaal op 31 januari 1810 bij, in de registers van geboorte, huwelijk en overlijden.

[Bron: akte no. 6 jaar 1810 Registers Gemeente Heer & Keer]

Bij die gelegenheid werd een deel van de gemeente Heer, waaronder Huize St. Joseph en het gebied van de vroegere Romeinse villa, plaatselijk bekend onder de naam "Bakkerbosch" toegevoegd aan de gemeente Cadier en Keer, vanaf 1982 deel uitmakend van de gemeente Margraten.

Naast de diverse grenswijzigingen staan op deze tweede kaart oude gebouwen, bijvoorbeeld de Burght en nieuwe gebouwen, het Academisch Ziekenhuis, gelegen op grondgebied ooit toebehorend aan de gemeente Heer.

Zie onderstaande fragmenten van de kaart:

Links een deel van de kaart met de aanduidingen cijfers 1, 2 enz. en hieronder een verklaring van die cijfers.

1	B-N 6-7	De Burght
2	B-N 6-7	Koetsenhuis
3	F-B 6-7	Boerderij "Grijns"
4	B-G 6-7	Villa Bosch
5	B-G 7-8	Wittevrouwenhof
6	B-G 7-8	Brouwerij "D'n Tiegert"
7	B-G 7-8	Hoefde "De Kakert"

Beide kaarten zijn vervaardigd door Wiel Eggen, voorzitter van de Stichting Heemkunde Heer.

Naar aanleiding van de aandacht via de pers en de lokale t.v.-uitzending zijn al meerdere kaarten verkocht. Er zijn echter nog kaarten te koop. De prijs bedraagt 5 Euro per stuk.

Maar haast U, want de voorraad is beperkt. En het gaat hier om een éénmalige aanbieding, of in commerciële termen: op = op.

Naschrift: In het voorgaande artikel is sprake geweest over een Romeinse villa (Bakkerbosch) en een Romeinse graftombe, naar schatting 2e eeuw na de Christelijke jaartelling én beschrijvingen van grenzen van de Schepenbank Heer uit 1494. Op al deze onderwerpen komen wij in toekomstige nummers terug.

Sur le Wasch.

(Ger Eggen)

Willem Geelen uit Keer was vanaf de vorming van de gemeente Heer & Keer (rond 1800) adjunct-maire (vrij vertaald: loco-burgemeester). Na de ontslagname van de eerste maire (burgemeester) van Heer, Marc Antoine Lespinasse werd Willem Geelen door het Franse gezag benoemd tot burgemeester van Heer & Keer. Hij was als zodanig in functie van 1803 tot 1809.

De belangrijkste taak van een burgemeester in die tijd was het opmaken van de akten van geboorte, huwelijk en overlijden.

Willem kon heel mooi schrijven. En ook nog eens in het Frans !

Op de 5e Floreal (= bloemenmaand) van het jaar 13 van de Franse Republiek (25 april 1805) werd aangifte gedaan van het overlijden van Maria Elisabeth Thans, weduwe van Gijsbert Willems. De weduwe woonde Op de Was no. 125. De soms idiote huisnummering uit die tijd is een verhaal op zich, waar we nu niet verder op ingaan.

Willem noteerde in de overlijdensakte in zijn beste Frans dat de overledene ten tijde van het overlijden woonde "**Sur le Wasch**".

Een wel heel vrije vertaling van de plaatselijke benaming Op de Was... Goed gedaan Willem, excuses... Guillaume

Bron: Akte 38 jaar 13 (van de Franse Republiek) Gemeente Heer & Keer

Tour de France - Tour de Pantalon

(Sjèr Wijts)

De leefhòbbers van 't fietsrenne zièn weer aan hön trèkke gekome.

Ze hóbbe zich weer 'ns good kènne vergape aan hön favoriete in d'n Tour de France. Oondanks de sjendale mèt doping vaan 't veurig jaor hóbbe toch weel vääöl luij nao d'n televisie geloerd wie 't allemaol gong. En die 't neet dege veur 't fietsrenne degen 't veur de sjoen panoramaas die ze oos lete zièn van Piereneje en de Fraanse Allepe. Dao moot v'r toch aoch 'ns nautow goon hóbben ters vääöl gezag. Mé daan wel mèt de bös. "Dao huur ich tich" zag de dowve.

In Hier zien altied semmelijk vääöl luij gewaes die gaere nao 't fietsrenne ginge loere. En daan neet alleijn in jaore wie in Hier 'n renbaan laog aan de Staeg mé ouch aal ieder en daonao nog.

Zeker nao d'n oorlog (1940-1945) is dat weer opgelaef wie Jean Robic d'n toer woont in zevenenveertig en 't jaor drop Gino Bartali. In Hier zièn toendertied ouch versjeije aametäörröndes georganizeerd op 't Brook. Neet allein echte mèt echte rennersj en prijze, mé ouch persiflagges daovan, gewoen veur de flawwe kääöl en plezeer en Hier waar toen es wie ze dat in good Hollands zegke, wiewermaanjdend.

Alles waar mèt de Fraanse sjaag georganizeerd en òm de kènnersj te gereve hède de sjaolberreg Col de l'école. De stjart, hób iech mich laote vertèlle, waar bee kaffee Sport, bee de Becker dus in de Nuijstraot (allerweil Mathijs Heugenstraot) en daan door de rue sub l'église tot aan de rue grenouille met 'ne sjerrepe linkse boch nao de beruchde top van Col de l'école bee de kaffee vaan Fritske Jacobs.

En daan e bitsje vaals plat door de Rue de vieux église, rue des jardins en de sjerrepe afdaling in de Rue de la croix nao le Baraque en dao mèt

volle vitès euver den Demert tot in de Nuijstraot.

En dao woar ouch de verzörging en de ravitallering.

Dat waar daan d'n toer mèt de klok mèt en 't waar ouch al 'ns andersjømm tege de klok in en daan woord gesjart bee Jonge, de kaffee op 't Brook. De kóstelijke tafelere die zich dao hóbbe aafgespeild zien neet mie nao de vertèlle !

Doorkoms van d'n Tour in de Nuijsjtraot/hook Uiverstraot...

Op de foto's zien d'n onvergeetelike Math Schurgers in aksie wie heer es militaer 'ns mèt verlof in Hier waar en dae de "rennersj" perbeert te verzörrege of van etes en drinkes te veurzien in d'n toer de pantalon. Veer hóbbe dezelfde Math van de Sjörger later in aksie gezeen, mè daan es onechte militaer. Mèt z'n kornuiten van de Aw, bee 'nen aanval op de Maasbrök mèt 'nen tenk, in de vastelaovensoptoch van Mesj-treeg. Mè dei foto plaatse v'r 'ne aandere kier.

De foto's van de rönde van Hier zien besjikbaar gesjteld door Cees van Ginneken.

Wat guuf Math van de Sjørger de remmersj? Water of ...?

't Äörke no. 16 – pagina 14

Servaas Kerckhoffs.
Een Heerdenaar vond de dood in Afrika.
(Pater Jan van Brakel/Wiel Eggen)

De parochie St. Petrus Banden leverde in het verre verleden meerdere priesters. Een van deze mannen was slechts een kort priesterleven beschoren. De beschrijving van de omstandigheden zoals deze zich ongeveer 65 geleden hebben voorgedaan, leek ons passend, dit verhaal te plaatsen. Dit verhaal ontvingen wij van pater Jan van Brakel, SMA van missiehuis Cadier en Keer. Van Mevrouw Tillie-Willems en heer Servé Kerckhoffs uit Eijsden ontvingen wij de bijgaande foto's. Onze dank hiervoor.

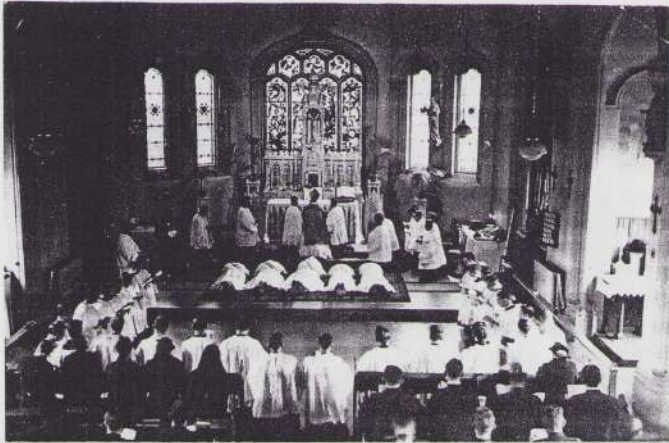
Willem Servatius Kerckhoffs, zoon van Gerardus Hubertus Kerckhoffs en Maria Hubertina Philips, werd geboren in Heer op 10 december 1911. In een kinderrijk landbouwersgezin zijn vier kinderen aan kinderziekten gestorven. Servaas, of Vāös zoals hij thuis genoemd werd (hijzelf schreef Vuis), groeide op met nog vijf broers en drie zussen. Helaas hebben ze hun vader vroeg moeten missen. Op bijna 58-jarige leeftijd is hij op 13 mei 1919 aan een hartverlamming overleden.

Opleiding

Na de lagere school in Heer, ging Servaas eerst twee jaar naar het R.K. Gymnasium in Maastricht voordat hij in 1927 naar het missiehuis in Cadier en Keer ging. In 1931 begon deze, ietwat verlegen student aan de filosofie in Bemelen om daarna, in 1933 theologie te gaan studeren in Hastings, Engeland. Mgr. P. Amigo heeft hem in zijn 4e jaar theologie, priester gewijd op 19 december 1936. Op 25 december 1936 deed hij in Heer zijn Eerste Plechtige H. Mis.

Foto's op volgende pagina: Boven: De Priesterwijding in Hastings (Engeland). Onder: Op weg van het ouderlijk huis in de Dorpstraat naar de kerk voor zijn Eerste Plechtige Heilige Mis. Foto pagina 17 de buurtbewoners van de Dorpstraat poseren voor de camera en op pagina 18/19 het jubileumcomité.

't Äörke no. 16 – pagina 15

't Aörke no. 16 – pagina 16

't Aörke no. 16 – pagina 17

Het feestcomité (en bruidsmeisjes) ter gelegenheid van de Eerste Heilige Mis van Pater Kerckhoffs in Heer op 1e Kerstdag 1936:
De bruidjes bij het bord zijn: links Mia Willems en rechts Netta Olislagers. Zittend v.l.n.r. Vääs Loijson, Sjo Willems, pater Vuis Kerckhoffs, Sjang Jorissen en Sjang van Hooren. Achterste rij: Willem Aarts, Sjo Franssen en Jeu Olislagers.

Missionaris

Op 30 oktober 1937 is pater Kerckhoffs met de boot vertrokken naar de Goudkust. Hij werd benoemd door de meest westelijke missiepost te Half Assini, waar pater Huub Somers pastoor was. Vier jaar lang hebben ze samengewerkt. In 1941 kreeg pater Soomers een overplaatsing en werd op deze politiek gevoelige grenspost aan mogelijk vijandig Frans gebied een Engelse pastoor benoemd, waarmee Väs de rest van de oorlogstijd samengewerkt heeft. Dikwijls was pater Kerckhoffs echter op trek door het uitgebreide district met nauwelijks een efficiënt wegensysteem. Verschillende staties, zoals Ellubo en omgeving, kon men in die tijd slechts na een dag op de rivier, per kano bereiken. Om in Half Assini te komen was reeds een hele opgave. De enige weg was over het strand bij laag water. Je was dus altijd van eb en vloed afhankelijk en dat betekende dikwijls uren wachten!

Gedurende de gehele oorlog heeft deze vrome en, zoals al boven vermeld wat verlegen missionaris gewerkt in de westelijke uithoek van het vicariaat. Maar hij wist wat hij wilde en hij had doorzettingsvermogen!

Eindelijk was de oorlog in Europa voorbij. Op 18 juni 1945 schreef pater Kerckhoffs:

"Lieve Moeder, broers en zusters.

Gisteravond kwam ik thuis van een lange reis door de buitenposten. Ik had 18 kilometer gelopen en was flink moe. Gelukkig heeft mijn jongen eten klaargemaakt: kip, rijst, gebakken bananen. Ik wou net beginnen toen de jongen met een brief aankwam uit Holland. Na vijf lange jaren eindelijk een bericht van thuis.

Een emotioneel moment, die honger en vermoeidheid deed vergeten. Ik ben nu zo gerustgesteld en ik begin nu weer te hopen dat ik u, met Gods hulp, eenmaal zal weerzien. Wat mijzelf betreft, maakt u heus niet bezorgd, nog steeds dezelfde Vuis!"

Optimistisch besluit hij zijn brief:

"Mijn tijd is nu om en ik hoop spoedig op vakantie te komen. Zodra de nieuwe paters uit Holland zijn aangekomen, kunnen enkele paters (van hier) op vakantie gaan. Dus lieve moeder, broers en zusters, nog enkele maanden.

Natuurlijk wordt er dan vla gebakken en feest gevierd.

Veel hartelijke groeten van uw liefhebbende zoon en broer. Vuis."

Maar het zou heel anders gaan! Het duurde bijna een jaar voordat de jonge missionarissen in Nederland vervoer konden krijgen om naar Afrika te kunnen afreizen. Door de oorlog was er een enorm tekort aan schepen. Pas in het voorjaar van 1946 konden de meeste wachtende missionarissen vertrekken naar Afrika. Ofschoon pater Kerckhoffs langer in Afrika was dan zijn Engelse Pastoor Bullen (resp. 9 en 6½ jaar) meende Mgr. Porter toch de Engelsman eerst te moeten laten gaan, want dan kon pater Kerckhoffs eerste de nieuwe Nederlandse assistent inwerken. Dat zou voor hem (de nieuw aangekomen pater) prettiger zijn, dan direct bij een vreemde Engelse pastoor te komen.

Op 22 april 1946 was de boot met de missionarissen vanuit Nederland vertrokken, op weg naar Afrika. Een van deze missionarissen was Dennis Florack uit Maastricht, die in Half Assini benoemd zou worden tot assistent bij pater Kerckhoffs die immers uit Heer afkomstig was. Pater Kerckhoffs was met ingang van 1 mei 1946 benoemd tot pastoor in Half Assini, zodat de Engelse pastoor Bullen op vakantie kon gaan. Op 6 mei 1946 kwam de boot aan in Taoradi. Eerst gingen de jonge priesters naar Cape Coast om de bisschop te groeten en tevens om daar hun benoeming te horen. Voor Dennis Florack was dit dus Half Assini, waar hij op woensdag 15 mei aankwam.

Bij aankomst van pater Florack voelde pater Kerckhoffs zich al niet lekker en wat koortsig, een vrij normaal verschijnsel. De volgende avond ging hij vroeg naar bed. In de loop van een paar uur liep de temperatuur hoog op. Toen pater Bullen wachtend op een vertrekkende boot, de volgende morgen van pater Florack hoorde dat er bloed in de urine zat, belde hij onmiddellijk de dokter in Axim, een 70 kilometer over het strand van Half Assini. Pas vrijdagavond om half negen be-

reikte de dokter Half Assini en besloot de zieke mee te nemen naar het ziekenhuis in Axim, waar ze s' nachts om een uur aankwamen.

Gestorven

Aanvankelijk op zaterdagmorgen leek de toestand vrij gunstig. De zieke had meerdere keren geürineerd, zeer belangrijk bij **zwartwaterkoorts**. In de namiddag, toen de zusters van Axim bij hem waakten, verergerde de toestand en zuchtte hij:

"If only I could see my mother once" *1)

Dat was de enige keer dat hij zijn thuis vermeldde. Voor de rest had hij zorgen over zijn staties. Op een gegeven moment leek zijn toestand kritiek te worden. De zuster stuurde een boodschap naar de missie. Twee paters (Stauffer en Klaver) zijn meteen naar het ziekenhuis gegaan.

Volledig bij kennis werd de zieke door pater Klaver bediend. Hierna had hij een gesprek met de paters Bullen en Klaver en regelde zijn bezit. Zijn kelk schonk hij aan pater Bullen.

De zieke had een rustige zondag, doch maandag leek hij veel slechter. De dokter maakte zich vooral zorgen over het feit dat hij sinds zaterdagmiddag 17.00 uur niet meer geplast had, iets dat letterlijk van levensbelang is bij zwartwaterkoorts. In de namiddag begon hij te ijlen. Op dinsdag 21 mei 1946, 's nachts om half twee, is hij gestorven. Hij werd 34 jaar oud.

Begravenis

Men dacht hem in Axim te begraven naast enkele paters van dezelfde orde (SMA), doch de parochianen van Half Assini namen dat niet. Ze eisten hun pastoor op! Daarom werd het lijk teruggebracht naar Half Assini waar Servaas Kerckhoffs begraven is op woensdag 22 mei 1946. Zijn bisschop mgr. Porter schreef op 30 mei 1946 aan pater Provinciaal:

"He himself accepted them (= God's design) with the same example of patience and which had characterized all his work in the Mission." *2)

*) Vrije vertaling door redactie:

* 1) "Oh kon ik mijn moeder nog maar een keer weerzien".

* 2) Deze zin is onderdeel van een meer uitgebreide brief. Daarom is de vertaling van deze losstaande zin enigszins moeilijk te begrijpen. Wij houden het erop dat het volgende bedoeld wordt:

"Hij (= pater Kerckhoffs) accepteerde hen (= de plaatselijke bevolking) met veel geduld en dat is kenmerkend voor alles wat hij in de Missie deed. Met "God's design" wordt kennelijk bedoeld dat pater Kerckhoffs van mening was dat God de plaatselijke bevolking zo geschapen had.

Foto links:
Het graf van de zo jong gestorven Pater Kerckhoffs uit Heer. Begraven op duizenden kilometers van zijn geboorteplaats.

Kennelijk was hij geliefd bij de plaatselijke bevolking van Half Assini, want zij eisten dat de pater ter plaatse begraven werd.

Trauma

Dit overlijden was een traumatische ervaring vooral voor de juist aangekomen missionaris Denis Florack. Pater Kerckhoffs' overlijden was ook het tweede sterfgeval in Axim waarbij pater Klaver van zeer nabij betrokken was. Hij schreef nog een brief met bijzonderheden om die met een vertrekkende pastoor mee te geven. Deze pastoor, wachtende op de boot, was nog gauw even naar Axim gekomen, juist op tijd om bij het sterven aanwezig te zijn. Hij kreeg de opdracht om na aankomst in Nederland de familie in te lichten.

Bron: Biografie, opgesteld door pater Jan van Brakel (SMA).

LA MISSION DES APOTRES

„Wat zal ik den Heer wedergeven voor
alles wat Hij mij geschonken heeft?“
(Ps. 119)

TER DANKBARE HERINNERING
aan mijne

H. PRIESTERWIJDING
en
EERSTE PLECHTIGE H. MIS

Hestings Heer
Ore Place College St. Petrus Banden
19 Dec. 1936 25 Dec.

SERVAAS KERCKHOFFS S.M.A.

Heer zegen mijne Moeder, Broers en
Zusters. Wees mijn overleden Vader
gedachtig en loon overvloedig allen die
mij uit liefde tot U zedig goad deden.

H. Maria, zegen mijn Priester- en
Missionarieleven.

LITHOGRAPHIE, BRUXELLES

†
IN MEMORIAM

† Jesus - Maria - Joseph - Genrdaas
In het H. Misoffer der priesters en het gebed
der geloovigen wordt godvruchtig aanbe-
volen de ziel van zaliger de Weierer, Heer
Servatius, Hubertus Kerckhoffs
Priester van de Sociëteit der Afrikaansche
Missien van Cadix en Keer.
De dierbare overledene werd geboren te
Heer, 10 Dec. 1911, Priester gewijd 19 Dec.
1936. Naar de Goudkust, West-Afrika,
vertrokken 30 Oct. 1937 en aldaar in den
Heer overleden Mei 1946.

Als Missionaris door God gezonden, begon hij met
blijdschap zijn heerlijk werk voor het heil en dered-
ding der zielen. Hij gaf zich geheel aan hem, die on-
wetend zijn en dwalend, om hem den waren God te
leeren kennen - zoodat velen zullen juichen, dank-
baar zijn om zijne Zending.
Te jong moest hij werken, naar menschelijke bere-
kening in een moordend klimaat, en toen hij vacan-
tie en rust zou gaan ontvangen, riep hem de Goede
God tot Zich, om hem de eeuwige rust en het loon
te geven, dat Hij bereid heeft voor hen, die hun le-
ven inzetten voor Hem. Hij heeft aldus zijne schoone
ziel teruggegeven aan zijn Heer en Meester.
Dierbare Moeder, broeders, zusters en familie treurt
niet om mij, maar dankt God met mij voor mijn uit-
verkiezing.
Laten wij intusschen voor elkander en voor de
Missie blijven bidden, totdat wij elkander weder-
zien in den Hemel.
H. Theresia, patrones der Missie, bid voor ons.
Chr. Bovens, Tel. 3967, Heer

Zusters van de Voorzienigheid 100 jaar in Heer. (Ger Eggen)

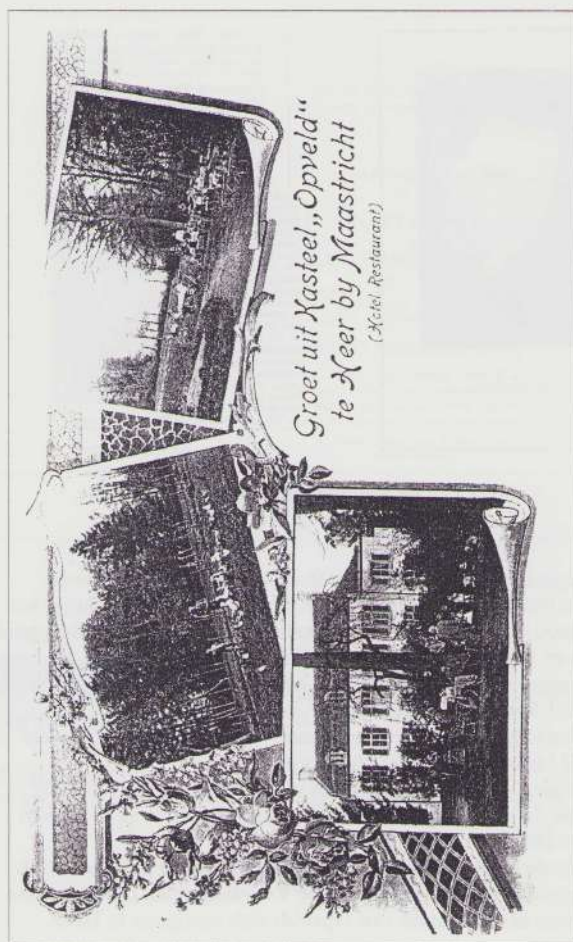
Op 7 september 1902 kochten **les Religieuses de la Providence** (Zusters van de Voorzienigheid) van Ruillé sur Loire (Frankrijk) het buitengoed Opveld, bestaande uit herenhuis, boerderij met omliggende weiden en bospartijen van burggraaf Duparc. Al kort daarna, op 1 oktober om precies te zijn betrokken zij het pand. Daarvoor was in Opveld een Hotel-Restaurant gevestigd. (Zie afbeelding van een prentbriefkaart "Groet uit Kasteel "Opveld" te Heer bij Maastricht" op de volgende pagina.) De vestiging van de zusters in Heer was in feite een vlucht vanuit Frankrijk. In die tijd zijn veel kloosterordes uit Frankrijk verdreven naar o.a. België en Nederland. **Het is in de loop van dit jaar dus precies 100 jaar geleden dat de Congregatie van de Zusters van de Voorzienigheid (voor gewone Heerdenaren de Zusters van Opveld) zich vestigden in Heer.**

Afbeelding boven:

Prentje gedrukt ter herinnering aan de priesterwijding van Servaas Kerckhoffs en zijn Eerste Heilige Mis.

Op de volgende pagina:

Voor- en achterzijde van het Gedachtenis- of bidprentje...

De Zusters van Opveld hebben tijdens hun verblijf in Heer, vooral in de eerste helft van vorige eeuw enorm veel betekend voor de gemeenschap Heer.

Allereerst op onderwijsgebied. Kort na hun vestiging werd een “bewaarschool” begonnen in de vroegere orangerie. Als we het 19e eeuwse “schooltje” van “Bee Berpke op de Kis”(zie 't Äörke no. 2 pag. 23) buiten beschouwing laten, de eerste bewaarschool van Heer. Kort daarna werd een **Bijzondere Lagere School** voor meisjes opgericht en werd begonnen met de bouw van een school.

Vóór de invoering van de Leerplichtwet van 7 juli 1900 stelde onderwijs voor meisjes in Heer - zoals overal elders - niet zoveel voor. Door de invoering van die wet waren ook meisjes verplicht onderwijs te volgen. In het schooljaar 1896/97 bedroeg het aantal leerlingen aan de Openbare Lagere School 245. Vier jaar later, in 1902 bedroeg dit 386 jongens en meisjes. Een toename van bijna 60%. Exacte gegevens ontbreken, maar we mogen aannemen dat die toename grotendeels veroorzaakt werd door het volgen van onderwijs door meisjes.

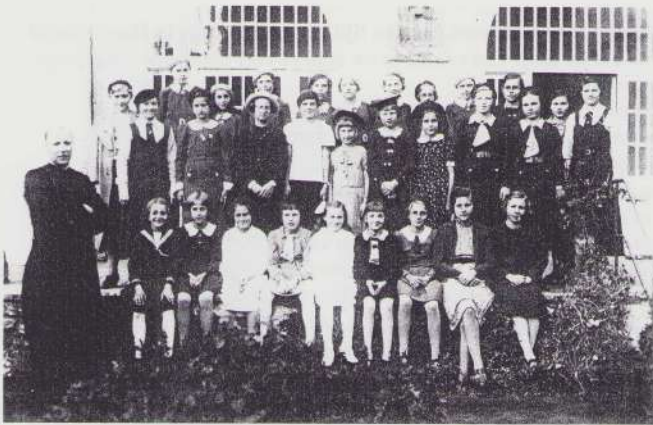
(Het aantal leerlingen aan de Openbare Lagere School liep terug van 386 in 1902 naar 168 in 1903, als gevolg van de opening van de meisjesschool van de Zusters van Opveld)

De bijzondere lagere meisjesschool werd als zodanig opgeheven in 1917. In dat jaar vond de oprichting plaats van de bijzondere school voor gewoon onderwijs aan meisjes, onder het bestuur van het R.K. Kerkbestuur van de parochie St. Petrus Banden. De meesten onder ons zullen zich deze school nog herinneren als de St. Annaschool, gevestigd in de oude kerk. Vele jaren was Soeur Marie-Egide (Maria Sophia Bours * Valkenburg 31-3-1906 † Maastricht 11-10-1985) een religieuze van Opveld, Hoofd van de St. Annaschool. Ook was zij vele jaren betrokken bij de organisatie van de diverse Processie's.

De Zusters waren ook nauw betrokken bij de **huishoudschool** aan de Sterre der Zeestraat.

De bijdrage van de Zusters van Opveld aan het onderwijs in Heer in de vorige eeuw is hiermee duidelijk aangetoond.

De meisjesschool in Opveld bleef overigens nog gehandhaafd ná 1917 maar alleen voor de in het klooster verblijvende, zoals de van oor-

Meisjes van de kostschool van Opveld, met links kapelaan Haesen.

sprong Franse Zusters het noemden "pensionnaires". Een kostschool voor wees- en schipperskinderen die er intern verbleven. Vanaf 1928 volgden deze pensionnaires het onderwijs aan de St. Annaschool. Ook op het gebied van de opvang (pensionaat) van kinderen hebben de Zusters, niet specifiek voor Heer, maar in het algemeen ook een belangrijke rol gespeeld.

Andere - héél belangrijke bijdragen van de Zusters van Opveld aan de gemeenschap Heer - waren de eerste **bejaarden- en invaliditeitszorg** en de **thuisverpleging**.

De Zusters van Opveld hebben op deze gebieden pionierswerk verricht. Wat de thuisverpleging betreft waren het enkele Zusters van Opveld die dit - vóór die tijd niet of nauwelijks bestaande - werk verrichtten. Later werd dit werk overgenomen door het Groene Kruis. Al in de jaren '20 en '30 van de vorige eeuw is er sprake van opvang van **bejaarden** en zoals men het destijds noemden invaliden. Denk aan Sjengske Aerts uit Hoensbroek, beter bekend als "Sjeng van bee de Zusters"...

De opname en verpleging van bejaarden door de Zusters van Opveld heeft uiteindelijk geleid tot "**Providentia**", afgeleid van de oorspronkelijke naam van les Religieuses de la Providence. Een heus bejaardentehuis in een plattelandsgemeente was in de jaren '50 van de vorige eeuw vrij uniek.

In 1910 lieten de Zusters - in oud Romaanse stijl - een **kapel** bouwen door aannemer Guil Heuts, naar een ontwerp van architect Theo van Kan. Volgens meerdere deskundigen een juweel van een kapel.

In de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) verbleven in en rond Opveld honderden **Belgische vluchtelingen**. Uit dankbaarheid hebben vele vluchtelingen meegewerkt aan de bouw van de kerkbanken in de kapel.

Na de Tweede Wereldoorlog kregen talloze ontheemden er een fatsoenlijk middagmaal aangeboden.

Uit deze samenvatting blijkt het vele goede werk dat de Zusters hebben verricht in de afgelopen eeuw.

En dat verdient een bloemetje ...

Maar we moeten ons eerlijkheidshalve afvragen: hoe lang nog.

Het aantal roepingen is in de tweede helft van de vorige eeuw sterk afgenomen. Er verblijven thans een aantal Zusters uit België. Van de oorspronkelijke Zusters is Zuster Norberta de enige overgeblevene. Een Heerder dochter (als Maria Lambertina Josephina Slangen geboren in Heer op 14 maart 1912 - zie 't Äörke no. 4 pag. 22 e.v.-) als een soort "laatste der Mohicanen".

De Stichting Heemkunde Heer spreekt bij deze haar dank uit aan de Zusters en feliciteren hen met het jubileum, ongetwijfeld ook namens onze abonnees en meerdere inwoners van Heer.

[Bij het samenstellen van dit overzicht is mede gebruik gemaakt van de gegevens van J.M. van de Venne, in zijn boek "Geschiedenis van Heer". Heer 1957.]

't Äörke no. 16 – pagina 30

Het Rijke Roomsche Leven in Heer.

(Wiel Eggen)

Naar aanleiding van de reportage over pater Kerckhoffs (zie pagina 15 e.v.) kwamen wij in het bezit van de hiernaast afgedrukte foto, die wij u niet willen onthouden, ondanks de slechte kwaliteit.

De foto dateert uit de jaren '30 van de vorige eeuw en zou kunnen worden omschreven als "Het Rijke Roomsche Leven in Heer".

Vier priesters en vier priesterstudenten poseren voor de camera:

Zittend van links naar rechts:

- Väös of Vuis Kerckhoffs (zie hiervoor)
- Kapelaan Brouwers, die vanwege zijn handicap ook wel "'t Kroomp Keplaontsje" genoemd werd,
- Pater van Gastel en
- Pater Huub ten Haaf.

Staande van links naar rechts:

- Huub Siermans uit Scharn,
- Sjo ten Haaf, broer van (zittend) Huub,
- de heer Sjeng Wetzels, die de priesterstudie niet heeft afgemaakt. Hij heeft gewerkt bij de gemeente Heer en vanaf 1970 bij de gemeente Maastricht (Burgerlijke Stand) en tenslotte
- de heer (?) Curfs, waarover verdere gegevens ontbreken.

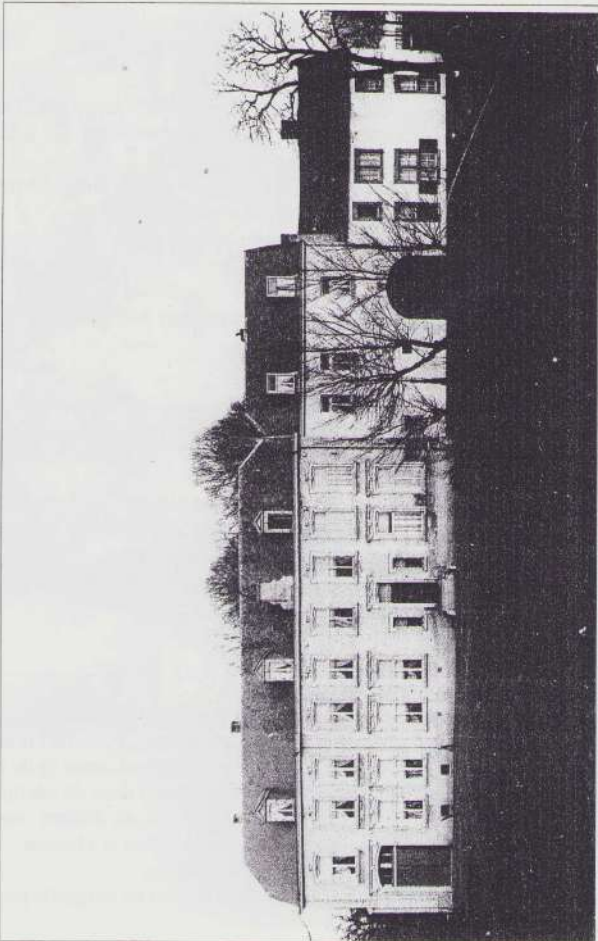
't Goedje

(Ger Eggen)

Voor wie op zoek is naar een historisch pand in Heer volgt hier een gouden tip: "'t Goedje" gelegen aan de Burgemeester Cortenstraat is te koop. Het is niet bekend wanneer dit pand gebouwd werd, maar in de loop der eeuwen is het herenhuis o.a. bewoond geweest door de adellijke familie Kerens de Wilre, de familie Regout-Stevens, de Zusters van het "Petit Couvent de Ste Claire du Sacré Couer" hielden er klooster. De eerste huisarts van Heer dokter Willems woonde er.

Een pand met historie... dat is te zien aan de foto's op de volgende pagina's.

't Äörke no. 16 – pagina 31

't Äörke no. 16 – pagina 32

Het Goedje, een pand met een rijke, maar helaas niet complete, historie. Foto hierboven de heer en mevrouw Regout-Stevens.

't Äörke no. 16 – pagina 33

Heer 50 jaar geleden.

(Ger Eggen)

In de laatste raadsvergadering van 1952 - op 22 december - zei burgemeester Kessen o.a. het volgende:

"Wij naderen thans weer wat Vondel 'de schoonste aller dagen' dichtte, het Kerstfeest, bij de viering waarvan wij zo gaarne en op de eerste plaats denken aan de 'vrede op aarde', die wij allen zo liefhebben.

Als wij op dit ogenblik rondom ons heen zien in de wereld, is er bijster weinig wat ons steun kan geven in ons verlangen naar een blijvende vrede. Veeleer ontwaren wij een voorbereiding op een nieuwe oorlog."

Het wereldnieuws van 50 jaar geleden werd overheerst door de oorlog in Korea en de toenemende spanningen tussen Oost en West, wat we later als de 'koude oorlog' zouden omschrijven. Dit is niet de plaats om daar nader op in te gaan. In dit beknopt overzicht gaat het om de lokale gebeurtenissen van 50 jaar geleden.

- Op 17 december werd de U.L.O. school in Scharm officieel geopend en ingezegend.
- Op 15 maart werden de magazijnen en garages aan de Dampstraat in gebruik genomen en op 18 november werd een automatische vuilniswagen in gebruik genomen.
- Burgemeester Kessen werd op 16 januari herbenoemd als burgemeester. Andere gebeurtenissen m.b.t. gemeentepersoneel waren de benoeming van de heer Raets tot hoofd van de dienst Publieke Werken en de aanstelling van de heer van Baal als adjunct commissaris ter secretarie.
- Op 26 juli werd een oud gemeenteambtenaar van Heer, de heer Kurvers geïnstalleerd als burgemeester van Borgharen.
- Als gevolg van de internationale ontwikkelingen werd 50 jaar geleden de Bescherming Bevolking opgericht. De gemeenteraden van Amby en Heer kwamen op 1 juli bijeen als eerste actie.
- In de "Gazet van Limburg" werd op 15 januari het volgende bericht geplaatst: "Het plaatselijk comité "Herwonnen Levenskracht" organiseert op Donderdagavond 17 januari in de grote zaal van het Patronaat een grote Bonte-avond ten bate van de Tu-

berculose Bestrijding. Hieraan werken mede: Goochelaar telepaath en illusionist Mr. Lemay; het orkest "The Swing Stars"; "De Texas Pioneers"; de mondharmonicaclub "De Sombreros" en conferencier de heer R. Habets. Gezien het mooie doel, waarvoor deze avond gehouden, en wat er geboden wordt hoeft deze geen aanbeveling.

- Over Tuberculose nog het volgende: op 23 april werd begonnen met de doorlichting van de bevolking.
- Het sportterrein en het jeugdhuis Scharm werden op 19 oktober geopend.
- Het Algemeen Bestuur Schooltandartsdienst kwam op 4 februari voor de eerste maal in vergadering bijeen. Aan het eind van het jaar werd aangekondigd dat de schooltandartsdienst binnen zeer korte tijd met haar werkzaamheden zou beginnen.
- Het spelterrein (speeltuin) aan het Heerderbroek werd op 1 augustus in gebruik genomen.
- Op 20 januari werd gevierd dat de heer J. Geijs veertig jaar geleden in dienst trad bij huize St. Joseph. Op 7 september werd het feit herdacht dat de Zusters zich vijftig jaar geleden hadden gevestigd in het klooster Opveld.
- Prins Bernard kwam door Heer op 26 mei en op 15 oktober volgde het tweede bezoek van "het miraculeuze beeld van de Sterre der Zee".
- Carnavals-schlager.
Onder deze titel verscheen in de "Gazet van Limburg" van dinsdag 15 januari het volgende bericht:
"Zondagmiddag werd in de Kon. Harmoniezaal een opname gemaakt van de nieuwe carnavalsschlager Haw Pin door de Regionale Omroep Zuid. De tekst en muziek zijn van de heer R. Habets Steegstraat Heer en is gearrangeerd voor orkest en harmonie door de heer Hub. Nelissen. Daarna werd nog een opname gemaakt van "Wat kinne die manne toch lege" waarvan tekst en muziek ook van de heer R. Habets zijn, en eveneens gearrangeerd door de heer Hub. Nelissen. Beide liedjes worden gespeeld dor het orkest The Jolly Boys met versterking van drie bassisten der Kon.

Harm. Heer.

Zaterdagavond om 6.40 uur geeft radio Omroep Zuid de eerste uitzending van beide liedjes.

En dan nog dit...

Onder het hoofd "Nieuwe Nederlanders" verschenen regelmatig artikelen in de "Gazet van Limburg". Op 17 januari verscheen het volgende bericht:

Bij de Tweede Kamer zijn vier wetsontwerpen ingediend op grond waarvan het Nederlandschap zal worden verleend aan 86 personen waaronder (...):

M.J. Darley, eigenaar constructiewerkplaats Heer,

E.M.J. Darley, Heer, zonder beroep en

W.M.M. Darley, assistent in constructiewerkplaats Heer.

Bronnen: Indien niet anders vermeld de gemeenteraadsnotulen van Heer.

De puntjes op de i.

't Äörke wordt verspreid door heel Limburg en daarbuiten, zelfs tot in Canada en Australië. En het wordt aandachtig gelezen ook.

Zo aandachtig dat wij een brief ontvingen van oud Heerdenaar Jean Berièrè uit Vught (N.B.), naar aanleiding van de foto van de familie Muijtjens-Janssen in 't Äörke no. 15 (pag. 18 en 19).

Jean maakt ons erop attent dat de familienaam als Berièrè wordt geschreven en niet Berriere, zoals wij dit vermeldden.

Bij de kleinkinderen op die foto schreven wij bij het eerste kind :

? Berriere. Ook dit vraagteken is hiermee opgelost: het is de oudste zoon van de familie Berièrè-Muijtjens: Joseph Berièrè.

Verder maakt Jean Berièrè nog de aanvullende opmerking dat van de gefotografeerde tweede generatie alleen nog Mevrouw Catharine Muijtjens-Wijnands (roepnaam Triena, niet Trinette) onder ons is. En dat zij tegenwoordig in redelijke gezondheid en met een nooit wijkend prima humeur in verzorgingskliniek Klevarie verblijft.

Dit als aanvulling op het in het vorige Äörke geplaatste artikel.